

УДК – 327 (477- 439)

*Мелісса Голош,
магістр 2-го року навчання
факультету історії та міжнародних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКІ ВІДНОСИНИ НОВІТНЬОЇ ДОБИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЄВРОПЕЙСЬКУ ІНТЕГРАЦІЮ

У статті розкривається сутність українсько-угорських відносин. З'ясовуються форми та види співробітництва між Україною та Угорщиною, його результати в контексті європейської інтеграції.

Ключові слова: *Угорщина, Україна, держава, реалізація, проблема, допомога, розвиток, політика, співробітництво.*

In the article the author reveals the essence of Ukrainian-Hungarian relations. It explores the forms and types of cooperation between Ukraine and Hungary. The consequences of Ukrainian-Hungarian cooperation on European integration are considered.

Key words: *Hungary, Ukraine, state, implementation, problem, help, development, politics, cooperation.*

Угорщина велике значення надає добрим відносинам із сусідніми державами. І це цілком природно, оскільки саме вони формують найближче зовнішньополітичне середовище, від ефективної взаємодії з яким безпосередньо залежать мир і стабільність по всій периферії кордонів будь-якої держави, її прогресивний внутрішній розвиток, безперешкодне й різноманітне спілкування із зовнішнім світом. Для України з перших кроків становлення незалежної держави надзвичайно важливо було встановити дружні, добросусідські відносини з усіма без винятку прикордонними країнами. Най-

більше готовими до такої співпраці на той час виявилися угорці. Україна і Угорщина є постсоціалістичними країнами, які магістральним шляхом розвитку визначили побудову демократичного суспільства на засадах ринкової економіки. Звичайно, спільна мета є доброю основою для взаємодії. Обидві країни задекларували свої наміри щодо інтеграції в європейські та євроатлантичні структури. Угорщина надає постійну допомогу Україні в її європейських та євроатлантичних прагненнях.

Аналіз наукових публікацій. Проблема українсько-угорських відносин новітньої доби та їх вплив на європейську інтеграцію є предметом дослідження ряду науковців. Серед вчених, які досліджували окремі аспекти цієї проблеми, доцільно виокремити С.Василенка, О.Дергачова, Є.Кіш, О.Ковальову, Д.Ткача, Р. Шпека та інших.

Метою статті є аналіз сутності та особливостей українсько-угорських відносин новітньої доби та їх впливу на європейську інтеграцію. Основні **завдання**: проаналізувати фактори та умови українсько-угорських відносин новітньої доби; з'ясувати переваги та недоліки українсько-угорських відносин, а також розглянути наслідки впливу українсько-угорських відносин на європейську інтеграцію.

Україна та Угорщина належать до регіону країн Центральної та Східної Європи. Вони тісно пов'язані спільними інтересами у сфері безпеки в широкому розумінні цього поняття – від військової до екологічної. У політичному та економічному розвитку обох країн значне місце відводиться включенню їх у європейську мережу транспортних коридорів – автомобільних, залізничних та водних. Економіки обох країн у соціалістичну добу були досить взаємопов'язані. І хоч після розпаду РЕВ Угорщина переорієнтувалася на економічне співробітництво із західними країнами, Україна для угорців залишилася досить привабливим партнером. Традиційно розвивається співробітництво прикордонних територій. Становлення новітньої історії українсько-угорських відносин пов'язане з докорінною перебудовою системи міжнародних

відносин, визначальним геостратегічним чинником якої став розпад СРСР. Загалом становлення та розвиток зв'язків між обома державами залежали від комплексу тих завдань, які на тому чи іншому етапі ставило життя перед Україною та Угорщиною.

Необхідно зазначити, що 1 грудня 1991 року український народ висловився за незалежність України. Угорщина в числі найперших її визнала. Через два дні, 3 грудня, між країнами були встановлені дипломатичні відносини, а вже 6 грудня у Києві було підписано Договір про добросусідство і співробітництво, що заклав підвалини наших взаємин. Завдяки цьому формування українсько-угорських відносин позначається швидким розвитком: 4 грудня 1991 року Угорщина відкриває посольство у Києві, а згодом, 26 березня 1992 року, у Будапешті було відкрито посольство незалежної України. Все це однозначно підтверджує, що Угорщина з самого початку і надалі з підвищеною увагою спостерігає за розвитком України. Угорщина як сусідня держава надзвичайно зацікавлена в існуванні незалежної, економічно сильної України, що поділяє загальноєвропейські цінності і є водночас ключовим чинником політичної та економічної стабільності в усьому регіоні. Як зазначає С. Василенко, Угорщина високо цінує те, що український народ мирним, не насильницьким шляхом досяг незалежності та формування держави на демократичній основі, протягом минулого десятиліття подолав труднощі початкового характеру, поступово розбудував засади демократії, досяг успіхів у створенні ринкової економіки, що забезпечує країні політичний і економічний розвиток та відповідне міжнародне визнання [1, с.4].

Згідно з позицією Є. Кіш та Д. Ткача, двостороннє співробітництво Угорщини й України відзначається значними досягненнями. Спільні зовнішньополітичні цілі обох країн створюють можливості і сприяють подальшому розвитку добросусідських відносин та ширшому співробітництву на багатосторонній основі. Угорсько-українські зв'язки збалансовані. Це створює міцну базу для подальшого розширен-

ня такої співпраці на основі взаємного врахування інтересів. Важливим аспектом є також і те, що успішно реалізуються домовленості, досягнуті за результатами систематичних зустрічей на найвищому рівні. Все це дозволяє стверджувати: з погляду майбутнього ніщо не перешкодить стабільному розвитку наших взаємин, які стають основою тісного співробітництва на тривалу перспективу. Тенденцію падіння економічних показників між двома країнами, що простежувалася в середині 90-х рр., подолано. В останні роки зростає двосторонній товарообіг, обсяги якого у 2000 році досягли 400 млн. дол. США. В середньому щорічно здійснюється близько 2000 договірних операцій між угорськими та українськими підприємствами, серед яких зростає питома вага малих та середніх підприємств. Традиційною й плідною є співпраця в аграрному секторі. Розширюється співробітництво у галузях освіти і культури. Започатковано зв'язки у сфері захисту довкілля. Наочним прикладом цього є ефективна співпраця між двома країнами в останні роки, особливо в галузі ліквідації наслідків великих повеней. Водночас назріла потреба у спільних діях на регіональному рівні з метою розв'язання екологічних проблем на далеку перспективу [2,с.85; 3,с.90].

Особливого значення набуває прикордонне співробітництво, яке є одним з елементів створення єдиної Європи і відповідає її політиці щодо регіонів. Практична реалізація цього завдання матиме позитивний вплив на розвиток економічного співробітництва прикордонних областей України та Угорщини і міжлюдських обмінів. Взаємодія у цій сфері важлива і з огляду на прагнення обох країн мінімізувати для українсько-угорських відносин можливі негативні наслідки розширення ЄС на Схід. Як зазначає О.Ковальова, про зацікавленість угорської сторони у зміцненні зв'язків між двома країнами свідчить і те, що Угорщина свого часу як найвірогідніший кандидат на членство в Європейському Союзі до набуття повноправного членства в цій спільноті не запровадила візового режиму для українських громадян. Українська сторона розцінювала це як практичний внесок Угорщини у

зміцнення високого рівня добросусідських та партнерських відносин між двома державами. Розширення української та угорської консульських служб спрямовувалось на те, щоб не допустити перешкод у розвитку зв'язків в економічній, культурній та гуманітарній сферах [4, с.236].

Україна і Угорщина є прикладом тісного співробітництва у сфері захисту прав національних меншин, які проживають у наших країнах, збереження їхньої культурної ідентичності. Ще 31 травня 1991 року Україна підписала з Угорщиною Декларацію про принципи співробітництва у сфері забезпечення прав національних меншин. Завдяки цій Декларації протягом 10 років склалося традиційно добре українсько-угорське співробітництво щодо забезпечення прав національних меншин, систематично проводяться засідання змішаної Міжурядової комісії з питань забезпечення прав національних меншин. Конструктивне співробітництво та постійні консультації здійснюються і в галузі імплементації закону Угорщини про угорців, які проживають у сусідніх країнах.

О.Дергачов у своїй праці вказує на те, що Угорщина високо цінує здійснені Україною практичні кроки щодо зміцнення загальноєвропейської стабільності та безпеки і спрямовані на це її зовнішньополітичні устремління. Першочерговим інтересом угорської зовнішньої політики є підтримка і просування інституційованого співробітництва України з НАТО та з Європейським Союзом. Активна участь України у Раді Північноатлантичного Співробітництва та у програмі «Партнерство заради миру» стала важливою складовою формування безпеки європейського континенту та міжнародних процесів. Міжнародне співробітництво України та Угорщини зосереджене не лише в площині сучасності. Велика увага приділяється спільним завданням, що стосуються перспектив об'єднання Європи. Проходить обмін думками про підготовку до нових вимог, що виникли після приєднання Угорщини до ЄС. Інтересам обох країн відповідає те, що це відбулося без зайвих проблем, не створило перешкод у двосторонньому співробіт-

ництві. Україна демонструє підвищену зацікавленість до вивчення та використання угорського досвіду у сфері європейської інтеграції. Українська сторона розглядала Угорщину як важливого партнера як на стадії підготовки Угорщини до вступу в ЄС, так і після набуття нею повноправного членства в Союзі. Необхідно зазначити, що угорська зовнішня політика однозначна і послідовна та готова до того, щоб шляхом консультацій і передачі досвіду зміцнити євроінтеграційні та євроатлантичні прагнення України.

Після набуття членства в ЄС Угорщина прагне відігравати істотну роль у реалізації стратегії ЄС щодо України. Спираючись на позитивний досвід попереднього десятиріччя, на досягнуті результати у сфері економічного і політичного співробітництва, можна із задоволенням констатувати, що Україна і Угорщина зацікавлені в динамічному і багатогранному співробітництві та володіють міцним підґрунтям для подолання спільними зусиллями викликів і загроз нового століття. Все це дає підстави стверджувати, що така співпраця успішно розвиватиметься і в майбутньому – на благо наших народів, а також в інтересах усього регіону та Європи в цілому [5, с.15].

На Закарпатті Угорщина підтримує всі рівні угорськомовних закладів освіти. Так, Будапешт фінансує роботу Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, національно визнаного закладу вищої освіти, розташованого в українському місті Берегово. Окрім того, Угорщина виділяє значні кошти на утримання і розвиток інфраструктури цих установ і підтримує прямими субсидіями вчителів та батьків, які віддають своїх дітей до угорськомовних шкіл, а також медичних працівників. Будапешт прагне віднайти нові способи підтримки угорських підприємців у Закарпатській області та розвитку місцевої економіки. Що ж до угорської політичної еліти, то впродовж останніх 25 років спостерігалася тенденція, що політики, незалежно від їхньої політичної орієнтації, рідко докладали зусиль, щоб «зазирнути за Карпати», і не цікавилися подіями в Україні в цілому, оскільки останні не

впливали на долю угорської громади. На думку Є.Кіш, саме тому важко визначити групи інтересів, які можна розглядати як дружні до України в Угорщині [6, с.293].

Найважливішим завданням у реалізації інтересів України у відносинах з Угорщиною є подальше підтримання високої динаміки українсько-угорського діалогу на всіх рівнях; активне продовження консультацій з питань європейської інтеграції, забезпечення послідовної і дієвої підтримки Угорщиною євроінтеграційних і євроатлантичних прагнень України; активний розвиток міжрегіонального і транскордонного співробітництва, зокрема в рамках Карпатського євро регіону; забезпечення послідовного збільшення товарообороту між Україною і Угорщиною, збереження позитивних тенденцій у його формуванні, врегулювання механізму торговельних обмежень між двома країнами; активізація співробітництва у сфері забезпечення прав національних меншин – української в Угорщині та угорської в Україні; посилення інформаційної роботи та забезпечення подальшого формування позитивного іміджу України в Угорщині [7, с.11].

Висновки. Зважаючи на події у Криму та на Донбасі, заклики Угорщини до розширення колективних прав і надання громадянства угорцям Закарпаття зі зрозумілих причин стали дразливими питаннями для Києва. Втім, угорська меншина беззаперечно ідентифікує себе як частину української держави і не демонструє прагнення до політичної автономії. Прагнення підтримувати і захищати етнічних угорців, які проживають за кордоном, та зберегти інтелектуальну і духовну єдність нації є основою зовнішньої політики угорського уряду. Вважаємо, що головне завдання угорської влади – сприяти збереженню і розвитку угорських громад на їхніх рідних землях шляхом фінансової підтримки освіти, культури та інфраструктурних проєктів, а також, не в останню чергу, реалізації програм економічного розвитку. Підтримка прагнень до автономії отримала більший акцент у зовнішній політиці Будапешта, який вважає це найкращим способом забезпечити збереження і добробут угорських гро-

мад. Іншим аспектом є спрощення процедур надання угорських паспортів угорцям, які проживають в інших країнах, щоб поширити відчуття символічної єдності нації. Щодо фінансів, то значна частина субсидій іде на освіту. Мета полягає в тому, щоб створити для етнічних угорців можливості для використання рідної мови від дитячого садка до університету, та, відповідно, щоб місцеві компанії змогли наймати висококваліфіковану угорськомовну робочу силу.

Список використаних джерел

1. Василенко С.Д. Геополітичні виміри України в загальноєвропейському політичному процесі: автореф. дис.... д-ра політ. наук: 23.00.02 / Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. – К., 2002. – 21 с.
2. Кіш Є. Три доміанти в політичній палітрі Угорщини // Стратегічна панорама. – 2013. – №1–2. – С. 85–99.
3. Ткач Д.І. Сучасна Угорщина в контексті суспільних трансформацій: монографія / Ін-т політ. і етнонац. дослідж. НАН України. – К. : МАУП, 2014. – 271 с.
4. Ковальова О.О. Стратегії євроінтеграції : як реалізувати європейський вибір України : монографія. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. – С. 236 - 237.
5. Дергачов О. Нова Європа для старої України // ПіК. – 2015. – № 7. – С. 15-18.
6. Кіш Є. Політична трансформація в Угорщині в контексті загальноєвропейської інтеграції на зламі тисячоліть // Україна в сучасному геополітичному просторі : теоретичний та прикладний аспекти : [кол. моногр.] / За ред. Ф.М. Рудича. – С. 293–308.
7. Шпек Р. Україна – ЄС : крок до членства // Політика і час. – 2016. – № 5. – С. 11-17.

REFERENCES

1. Vasilenko, S. D. (2002) Geopolitichni vimiri Ukraini v zahalnoyevropeyskomu politichnomu procesi [*Geopolitical dimensions of*

Ukraine in the pan-European political process]. Institut politichnih i etnonacionalnih doslidzhen' NAN, 21.

2. Kish, E. (2013) Tri dominant v politichniy palitri Ugorschini [*Three dominants in the political palette of Hungary*]. Stranegichna panorama №1–2, 85–99.

3. Tkach, D. I. (2014) Suchasna Ugorschina v konteksti suspilnih transformacij [*Contemporary Hungary in the context of social transformations*]. Institut politichnih i etnonacionalnih doslidzhen' NAN, 271.

4. Kovaleva, O. O. (2003) Stratehiyi yevrointegraciyi: yak realizuvati yevropeyskiy vibir Ukraini [*Strategy of Eurointegration: how to realize the European choice of Ukraine*]. Institut derzhavi i prava im. Korec'kogo NAN. 236–237.

5. Degrachev, O. (2015) Nova Yevropa dlya staroyi Ukraini [*A New Europe for an old Ukraine*]. PiK № 7, 15–18.

6. Kish, E. Politichna transformaciya v Ugorschini v konteksti zahalnoyevropeyskoyi integraciyi na zlami tisyacholit' [*Political transformation in Hungary in the context of European integration at the turn of the millennium*]. Za red. F.M. Rudicha, 293–308.

7. Shpek, R. (2016) Ukraina – YeEs: krok do chlenstva [*Ukraine-EU: A Step forward to Membership*]. Politika i chas № 5, 11–17.